

רבינו חננאל

ב:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

מסורת הש"ס

יום אחד בשנה חשבו שנה, ומונין לוי בניסן שנה שנייה, ואם לא עמד אלא באחד בניסן, אציג שהיסקיטו והמליכו מאחד, אין מונין לו שנה שנייה אלא בניסן אחר, ונה רבנן מה המלך באדר ועמד אחר החתיב באדר מונין שנה ליה ולזה כולומר אמ היתיה וזו השנה שנה עשירית ולזה שמעך מונין לו שנה למלך פלוני ושה למלך שעמד, ובניסן מונין שנה שניה לזה המלך, ורבינן שנה היצא בניסן שנת שתיים לזה לזה המלך, ורבינן שנה השני ומונין י"א שנה, מה בניסן ועמד אחר החתיב בניסן מונין שנה ליה שנת, אציג שלא חי משה וזו שניכסה אלא יום אחד עלתה לו שנה, ולזה שמעך מונין לו שנה עזר שנה שנייה, ובניסן האב חוביב שנה שנייה למלך פלוני, מה באדר ועמד אחר החתיב בניסן מונין עזר שנה שנייה, ורבינן שנה ומניסן מונין לו שנה שנה וכן וכן שנה שנה השנים והכינוי להמליכו אלא, אין מונין לו שנה שנייה, אציג שנה שנייה ארבעים שנה שנייה, ורבינן מנין שאין מונין ללמלך ישראל אלא בניסן שאמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים וכו', מקיש ללכות שלמה ליציאת מצרים (ונרן) וכו', ויצאת מצרים ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי ויהי בארבעים שנה בשנה עשר חמש באחד ארבעים לגינה שנה, מה הנה ליציאת מצרים אף האי ליציאת מצרים, מדקאי באב במיתא אהרן וקרי ליה שנה ארבעים ואשכחן כי סת אהרן ועדין סיוון היה קיים כדכתיב

אבל בתחלת שנה א, וא"ת ולא קל ומומר הוא כדאמרין לקמן (ד' י) נפרקין ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה כסופה סוף יום עולה לה בתחלתה שנה שיום אחד עולה כסופה אינו דין שום א' עולה לה בתחלתה ללא פירכא היא ארבעה (כ"ט) הכא דהכי ניחא טפי דדין הוא כעומד (ומונה לו) אחר תחמוי בחדר דמונין לו שנה בשביל יום אחד דהיינו בתחלת שנתו כעין נדה שסוף היום עולה לה בתחלתה אבל מת בניסן לא ימנה לו שנה בשביל יום אחד כיון דהיינו סוף שנתו כמו נדה שאין תחלת היום עולה לה כסופה:

דאימנו ע"ה פ"ה מאדר ומ"ך בן מ"ך, אציג דלעיל סגי לה נעטמא דאימנו עליה מאדר הכא לא סגי ליה נהכי דמהויל דלעיל שמעינן ליה והך רישא והך גבי הדדי מתנין ואפילו לא מתנין גבי הדדי כדאשכחן בפרק גט פשוט (כ"ד ד' קטו) וכן גבי הא דמינא כקפ דנירין אין פחות מ"ב דנירין וכן כקפ והדר מני בדיקן וכן דנירין אין פחות מנכטי דינרין וכפ וזכ ופירין אנתריה דילמא (למימר) דהנא פריכי בתרי דינרי קאמר ליה ומשני אביי יד בעל השטר על התחמונה ופריך אי הכי רישא נמי כלומר כהניא דקפ דנירין נמי הוה ליה למימר שיהא יד בעל השטר על התחמונה ובשני דינרי כקפ כספא פריכא קאמר ליה ואציג כהן ז' כרייתות קרי ליה רישא דקיס ליה דגבי הדדי מיימנו (ו) ור"ב שמואל דקפ לפרש סס נענין אחר: **בחדש** וזו הוא החדש השני, משמע הכא דהיינו אייר כיון דמניסן מניין למלכים ולקמן (ד' יא) משמע דניסן הוא חדש ז' שולדו זו אבות העולם שהם זיומני עולם מיהו בקוונטרס פ"י לקמן דהכי קאמר כשנתחדש אייר כבר נולדו זיומני עולם בניסן א"נ זיומני דניסן דמקופה נמשך בתוך אייר של לנה:

מקיש מלכות ש"פיה יציאת מצרים, מפשטיה דקרא לא מני למילף (ו) משום דלולדו זו זיומני עולם דלילמא מאדר מניין ולניסן קרי ליה שנה זו ואפי' אי הוה (הכי) קרי ליה לאייר חדש ז' משום דלית ביה זיוא ללילני אין להוסיף דלילמא מניסן מניין משלמה דקרי ליה חדש ז' משום דלית הוה מעשה שמלך בניסן:

מה יציאת מצרים בניסן, ומאי דיליף יציאת מצרים מיעל אהרן לא מני למילף דבאחד בניסן ר"ה דלילמא מנו"ו בניסן מניין אבל למאי דיליף מיהו בחדש הראשון וגו' ניחא: **בחדש** החמישי, על כרחך שהוא

אז דמדקרי נקרא בחדש ניסן ראשון הוא לכס מכלל דכל חדשים האחרים הנרמזים אמרין חמישי שני שני בנימינו למנין הראשון מניין: **בשלמא** האך קרא מפרש ד"ציאת מצרים, פ"י קרא דועל וכו' אבל קרא דהיינו לא מפרש ליציאת מצרים: וישמע

מאי קמ"ל לא גרבי' אלא (ו) קמ"ל ניסן ר"ה למלכים וכו': **דאימנו עליה**, נמנו וגמרו השנים למנוחו: לזה ולזה, הנה לכבוד שטר בחדר לאחר שעמד השני אם רצה לכבוד בשטר בשנת פלוני למלך שמת כותב ואם רצה כותב בשנה ראשונה למלך פלוני שעמד: **מס בניסן ועמד אחר תחמוי בניסן**, והוא הדין אם עמד בחדר מכל החדשים שעד ניסן הנה ורואה למנוח בכל השטרות שיכתבו משעמד השני למנין שנת הראשון מונה והרואה כותב בשנה ראשונה למלך שעמד: **ושניה לפני**, הנה לכבוד משעמד זה לא ימנה שנה שניה למלך שמת שאין שנה זו שלו ולא ימנה אלא הראשונה לפני לקרות שנה שעמד בה שניה אלא שניה זו ראשונה לפני: **שפא לבי פרי לא מנינן**, משכנס בה המלך שמת אפי' יום אחד לא יכתוב כל שנה זו בשטר למנין מלך העומד אלא למלך המת: **כסוף שנה**, כיון מלך העומד בחדר כלמה לו שנה כשילא אדר וחשוב לו יום שנסוף שנה זו כשנה שלמה להיות שנה הנה נקראת שנה שניה: **אבל**, יום אחד בתחילת שנה לא יחשוב לו יום אחד שנה ולא יכתוב שטר בשנה זו לשמו משמת: **ומלך כן מלך הוא**, דאי משום דאימנו עליה לא אינטרין לאשמעינן דשמעינן לה מרישא אבל השתא דליכא תרמי אימא נימנו ליה מקמימא קמ"ל, וטעמו של דבר "לפי שהמלכות ירושה היא דכתיב (דברים י) למען יאירך ימים על ממלכתו הוא זכינו: **בחדש** זה הוא אייר כדמפרש קרא הוא החדש השני ואמרין לקמן (ד' י) ניסן ר"ה לסדר מנין החדשים: **למלך שלמה על ישראל**, אשנה רביעית קאי ומלך מסורס הוא בשנה רביעית למלך שלמה על ישראל בחדש ז' הוא החדש השני ה"ג כתיב קרא אחרינא לקמן ויחל לננות בחדש השני (בנין) בשנת ארבע למלכותו (דברים י): **מקיש מלכות שלמה**, לענין מנין החדשים ליציאת מצרים שהרי המקרא הוא מנה שנה זו שנת ד' מאות ושמונים ליציאת מצרים ובשנת ארבע למלך שלמה: **מה יציאת מצרים**, מנין השנים שמונין לה מתחילין מניסן אף מלכות שלמה מניסן: **אימא משפטי**, אציג שילאי בניסן משנהגיע תשרי קראו לו שנה שניה לפי שמשפטי ר"ה לפני הנמוס לבריאת עולם והוא הדין ליציאת מצרים: ויהי בארבעים שנה הואיל משפטי באר אס הסורה, מכלל דתשרי לאו ר"ה דאי תשרי ר"ה הוא הוה ליה בשבט שנת מ"א: **דילמא להקמס המשכן**, שהיה בשנה השנייה: **כדאמר רב פפא**, לקמיה: **שנת עשרים שנת עשרים לגזרה שוה**, רב פפא כוליה שנת שפסוק דלריכי ללמוד זה מזה כוליה גמר לכו רב פפא מרובו ללמוד פסוק מן המפורש על ידי דין גזירה שוה: **דילמא מעשה דשבט קדים**, ובתשרי שלפניו נכנסה שנת ארבעים: **אחרי כסופה אס סיוון**, נאמר במשנה תורה: אלא

1. ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש ז' הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל וכן הביא ל"י מלכים א' א' 2. ויעל אהרן הבחן אל ה' והקר על פ"י והסת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש: 3. ויהי בארבעים שנה בששתי עשר חמש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל בכל אשר צוה י' אלהים: דברים א' א' 4. אחרי הבתו את סיוון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הכנען אשר יושב בעשרת בארבעי: דברים א' ד'

(6) ולקמן י' א' נדה (3) [מספחה דפ"א] (3) מילתא פ"י פ"א (15) (ד) וקרא (8) ולקמן ג' (1) סוף ל"ב (1) ח"מ (8) וז"ל ויבטח (10) ד"ה"ה ח"י,

תורה אור השלם

1. ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש ז' הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל וכן הביא ל"י מלכים א' א' 2. ויעל אהרן הבחן אל ה' והקר על פ"י והסת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש: 3. ויהי בארבעים שנה בששתי עשר חמש באחד לחודש דבר משה אל בני ישראל בכל אשר צוה י' אלהים: דברים א' א' 4. אחרי הבתו את סיוון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הכנען אשר יושב בעשרת בארבעי: דברים א' ד'

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה מאי קמ"ל ל"ב אלא הא קמ"ל דניסן: (3) ז"ס ד"ה מק"ט מ' לא מני למילף דדילמא מאדר מניסן ולניסן קרי ליה חדש ז' משום דנולדו בו זיומני עולם ואפילו אי הוה קרי ליה:

גליון הש"ס

רש"י ר"ה ופ"ך בן מ"ך ב"י לפי שהמלכות בו כתיבת ה' ע"כ: